

процесу сприяє формуванню вмінь слухати одне одного, розуміти почуття однолітків та ефективно вирішувати конфлікти.

Незважаючи на значний прогрес у вивченні впливу рухливих ігор на виховання позитивних взаємовідносин, існує потреба в подальших дослідженнях. Можливі напрямки включають більше глибокого розгляду впливу конкретних видів ігор на певні соціальні аспекти розвитку дітей, а також дослідження ефективних методів впровадження цих підходів у практиці дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення : матеріали XX Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2020. 281 с.
2. Любчак Л.В. Методика організації ігрової діяльності: практикум. Вінниця : ЦОП «Документ Принт», 2017. 196 с.
3. Пальчевський С.С. Педагогіка: Навч. посіб.. К.: Каравела, 2007. 576 с.
4. Вільчковський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку. Львів : ВНТЛ, 2008. 336 с.

УДК 373.2.016:81'233

Кисліченко У.А.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Науковий керівник – к.п.н, доц. **Зімакова Л.В.**

НЕГАТИВНИЙ ВПЛИВ СУРЖИКА НА ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

***Анотація:** У статті порушено актуальну на сьогоднішній час проблему змішаного українсько-російського мовлення, відомого ще під назвою «суржик». Розглянуто визначення цього поняття, причини появи суржику, шляхи його подолання у мовленні дітей дошкільного віку. Сформульовано поради батькам щодо збереження чистоти мови в сімейному оточенні.*

***Ключові слова:** суржик, змішане мовлення, українсько-російське мовлення, діти дошкільного віку, робота з батьками.*

Постановка проблеми. Мовна ситуація в Україні є однією з важливих проблем сьогодення. Актуальність проблеми використання в мовленні суржика з початком повномасштабного вторгнення Росії в Україні різко зросло. Лексему “суржик” вживають переважно на позначення українсько-російського змішаного мовлення. В умовах війни вкрай важливо зберегти чистоту української мови та навчити наступне покоління говорити чистою українською. Психологи та педагоги довели, що дошкільний вік є сензитивним періодом для оволодіння дітьми мови, тому так важливо дбати про чистоту дитячої мови змалечку. Збереження цілісності України, розквіт її як

нації можливі лише за умов повного винищення російських слів в мовленні українців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз психолого-педагогічних джерел з теми дослідження показав, що дитяча двомовність набуває особливої актуальності в сьогоденній ситуації повномасштабного вторгнення Росії на території України. Українсько-російський білінгвізм досліджувало небагато педагогів, зокрема Н. Шумарова, Н. Бікова, О. Руда, Л. Боть, Н. Галунова та ін. Білінгвізм у дітей, досліджували видатні психологи Ж. Піаже, Л. Виготський, О. Лурія, Н. Імедадзе, О. Негневицька та ін. Відмінною рисою дитячого мовлення в умовах українсько-російського білінгвізму є наявність суржику. Тому, **метою нашої статті** є дослідження проблеми переходу дітей дошкільного віку на спілкування українською мовою з російської, що призводить до низького рівня їхнього літературного українського мовлення та виникнення суржику.

Виклад основного матеріалу. Мовний простір України в радянський період зазнав значних деформацій внаслідок примусової русифікації, поширення білінгвізму, втручання у розвиток української мови, намагання спрямувати його на шлях уподібнення до російської. Варто зазначити, що українська мова зазнавала неабиякого впливу й інших мов, таких як: польська, англійська, французька, німецька тощо. Втім, відсоток запозичених слів з цих мов набагато менший, подібним чином будь-яка мова збагачується. Але заміна величезної кількості українських слів російськими, призвела до суттєвого порушення мовного коду нації.

В українському мовленні людей часто можна почути русизми та кальки. Причинами цього можуть бути: відсутність бажання читати українську літературу; байдужість до вивчення мови та не усвідомлення схожостей та відмінностей у двох мовах, що призводить до вживання суржику.

Одинадцятитомний тлумачний словник української мови фіксує слово суржик у двох значеннях: «1. Суміш зерна пшениці й жита, жита й ячменю, ячменю й вівса і т. ін.; борошно з такої суміші; 2. (перен., розм.) Елементи двох або кількох мов, об'єднані штучно, без додержання норм літературної мови; нечиста мова» [1]. Це визначення перенесено і в новий «Великий тлумачний словник сучасної української мови» [2], де його лише доповнено прикладом українсько-російський суржик.

Мова є засобом спілкування, накопичення і передачі набутих людством за довгий час знань. Вона відіграє неабияку роль у житті людини. Сформувати з раннього віку любов до рідної мови, навчити правильно говорити – головне завдання педагогів у вихованні майбутнього покоління. До прикладу, у своєї книзі «Серце віддаю

дітям» вітчизняний педагог Василь Сухомлинський підкреслював культ рідного слова, а у відомій праці «Моральні заповіді дитинства і юності» він закликав збагачувати духовне надбання свого народу – рідну українську мову, бо це мова великого народу, великої культури [3; 4].

Видатний педагог К. Ушинський також обґрунтував думку стосовно впливу рідної мови на дитину, зокрема на її духовний розвиток і душу. Мова, за визначенням педагога, «розвиває дух». Чужа «народному характеру» мова ніколи не матиме значного впливу на духовний розвиток дитини, «ніколи не проникне так глибоко в її дух і тіло, ніколи не пустить такого глибокого, здорового коріння, яке обіцяло б багатий, пишний розвиток» [5, т. 1, с. 273]. Сам К. Ушинський досконало знав рідну українську мову з її діалектними особливостями.

Спроби відібрати у народу рідну мову К. Ушинський вважав одним із найстрашніших насильств і стверджував, що мова – це життя народу: «Відберіть у народу все – і він все може повернути; але відберіть мову, і він ніколи більше вже не створить її; нову батьківщину навіть може створити народ, але мови – ніколи; умерла вона в устах народу – вимер і народ» [6, с. 123]. Саме тому, так важливо навчити дітей володіти рідною мовою без використання суржика.

Людина все своє життя вдосконалює мовлення, оволодіває багатствами мови. Подолання двомовності розпочнеться вже під час цілеспрямованого навчання в ЗДО та школі. При цьому батьки, так само можуть долучитися до процесу подолання негативних і деструктивних мовно-комунікативних явищ.

У дітей дошкільного віку у яких в мовленні домінують російські слова, часто можна почути спонтанне мовне змішування (суржик). Таким дітям складно будувати речення повністю українською мовою, що в подальшому заважає дітям висловлювати свої думки на заняттях та серед однолітків. Правильне мовлення – запорука успішного навчання в школі. Тому тут представлені рекомендації для батьків, за допомогою яких можна навчити дітей розмовляти чистою українською мовою:

1. Контролюйте споживальний контент вашої дитини. Зараз більшість батьків не звертають особливої уваги на те, які мультфільми вони показують дітям. Діти, використовують лексику з мультфільмів, вважаючи її справжньою та живою. Для дітей дошкільного віку характерною є готовність наслідувати авторитети як у діях, так і у мовленні. Дуже важливо в цей період викреслити зі списку дозволених мультфільмів ті, в яких: розмовляють лише російською або одночасно

двома мовами (зокрема українською та російською); порушуються мовні норми або спотворюються орфоепічні норми.

Порушення мовленнєвих норм у дитячих мультфільмах негативно позначиться на формуванні мовної культури у дітей дошкільного віку, які вже мають навички усного мовлення. Дошкільники можуть логічно мислити, узагальнювати відомі факти та докази, встановлювати зв'язки між різними явищами, робити власні висновки. Сюжет мультфільму попри українське озвучування має відповідати віковим особливостям дитини. Тому необхідно подумати про те, який матеріал для мовленнєвого наслідування отримає дитина.

2. *Дбайте про власну мовленнєву компетенцію.* Діти змалечку наслідують вимову дорослих, зокрема батьків. Під час формування мовлення у дитини, важливо щоб мова сім'ї була граматично і орфоепічно правильною. Дитина швидше навчиться говорити правильно, якщо буде чути навколо себе правильний зразок літературної мови.

3. *Читайте дитині багато книжок українською мовою.* Одним із важливих засобів формування зв'язного мовлення вважається книга. Опанування мови у дитини відбувається стихійно, у спілкуванні, в процесі повсякденної діяльності. Проте цього не достатньо, оскільки стихійно засвоєне мовлення завжди примітивне і не завжди правильне. В побуті мовлення відрізняється від норм літературною мови, формується так названий розмовно-побутовий стиль мовлення. Дитяча література збагачує словниковий запас дитини та розвиває лексичну компетентність дошкільника. Це стимулює до наслідування унормованої мови, що важливо для подальшого навчання у школі.

4. *Формуйте повагу та любов до української мови.* Національна ідентичність формується з усвідомлення своєї відмінності від інших народів, що її визначає мова і створена нею культура. Дошкільний вік, як період становлення особистості, має свої потенційні можливості для формування вищих моральних почуттів, до яких і відноситься почуття патріотизму. Важливо розповісти дитині про історію та традиції країни, в якій вона живе. Це допоможе дитині зрозуміти, чому важливо говорити саме державною мовою.

Висновки і перспективи дослідження. Отже, в умовах воєнного стану вкрай важливо розвивати мовлення дітей використовуючи правильну українську мову, без використання запозичень з російської мови. На жаль, за роки незалежності України досі зберігається гібридна система мовлення. Щоб вирішити це мовне питання, потрібна єдність вихователів та батьків під час процесу мовленнєвого виховання та навчання дітей дошкільного віку. Від цього залежать склад і чисельність населення нашої держави. Натомість відсутність уваги до

мовного питання може призвести до подальшого розростання суржика по території України та негативного впливу на свідомість громадян.

Список використаних джерел

1. *Словник української мови*. Т. 9. Київ. 1978. С. 854
2. *Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000* / уклад. та голов. ред. В.Т. Бусел. Т. VIII. Київ : Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
3. Сухомлинський В. О. Моральні заповіді дитинства і юності. К. : Видавництво „Радянська школа”, 1966. 230 с.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. К., 1969. 245 с.
5. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори. Т. 1. К.: Рад. школа, 1983. 488 с.
6. Ушинський К.Д. Твори в шести томах. К., 1954-1956.

УДК 373.2.091.33-027.22:796

Кіріченко Т.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Науковий керівник – к.п.н, доц. **Ковалевська Н. В.**

ФОРМУВАННЯ ІГРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ КОНСТРУКТИВНО- БУДІВЕЛЬНИХ ІГОР

Анотація. У статті презентовано результати експериментального дослідження з виявлення впливу конструктивно-будівельних ігор на формування ігрової компетентності дітей дошкільного віку. Автором схарактеризовано етапи проведення дослідження: констатувального, формуального, контрольного.

Ключові слова: ігрова діяльність, ігрова компетентність, конструктивно-будівельні ігри, діти старшого дошкільного віку.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Все більше сучасних дослідників звертають увагу на факт, що дорослі виявляють байдужість до використання гри як потужного розвиваючого засобу формування необхідних компетентностей у дошкільному віці. В процесі навчання, виховання та розвитку дитини найчастіше задовольняються запити батьків, вихователів, соціуму і не звертається увага на бажання дітей, їх мрії, інтереси.

Водночас, незважаючи на розпочаті інноваційні перетворення в галузі дошкільної освіти, питання формування ігрової компетентності дошкільників привертають увагу все більшої кількості дослідників, педагогів практиків. Великий інтерес викликає група конструктивно-будівельних ігор.

Аналіз останніх досліджень свідчить. На думку сучасних педагогів Л. Бондар, Т. Гурковської, Н. Кудикіної, Т. Поніманської, К. Щербакової будівельно-конструктивні ігри мають значний